

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента Севрука Володимира Геннадійовича на дисертаційне дослідження Козаченка Артема Олександровича на тему «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб», подане до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми

Конституція України проголошує людину, її права та свободи найвищою цінністю, а забезпечення та захист цих прав – обов'язком держави. Практичне втілення цього постулату не можливе без функціонування системи контрольно-наглядової діяльності у різних сферах діяльності органів державної влади, а, насамперед, тих, що пов'язані із обмеженням прав і свобод людини. Необхідність комплексного дослідження проблем контрольно-наглядової діяльності на досудовому розслідуванні зумовлена низкою причин серед яких – розвиток законодавства, потреба у формуванні єдиного підходу щодо визначення поняття і змісту контрольно-наглядової діяльності як інституту із конкретизацією сутнісних характеристик його складових. Тому оновлення концептуальної парадигми кримінального провадження та практика її застосування пов'язані, по-перше, з прийняттям Кримінального процесуального кодексу (КПК) України 2012 року, що актуалізувало дослідження доволі звичної для кримінально-процесуальної доктрини проблематики, а саме функціональної спрямованості діяльності учасників кримінального провадження, по-друге, з початком дії Закону України «Про прокуратуру» (2014), який оновив процесуальний статус і функції прокуратури, зокрема в контексті здійснення таким суб'єктом нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Водночас у главі 37 КПК України з метою унормування правового статусу осіб, які в межах своїх повноважень наділені кримінальною процесуальною недоторканістю як гарантією їхньої захищеності від неправомірного кримінального переслідування під час виконання професійних обов'язків, так і необхідністю всебічного, повного й неупередженого дослідження обставин кримінального провадження, закріплено особливий порядок досудового розслідування щодо окремої категорії осіб. Запровадження такої прогресивної моделі кримінального судочинства щодо окремих осіб, які наділені вкрай розширеним імунітетським захистом, не вирізняється стабільністю та єдністю підходів, зокрема й у сегменті здійснення прокурором його діяльності під час досудового розслідування. Однією з причин цього є недосконалість і нестабільність правового регулювання кримінальної процесуальної діяльності, що постійно зазнає змін і доповнень. Водночас, згідно з останніми змінами до КПК України, новелізація правового регулювання діяльності прокурора не завжди є обґрунтованою і такою, що спрямована на реалізацію завдань

кримінального судочинства, позаяк в Україні недоторканність таких осіб є доволі широкою, що суттєво ускладнює розслідування вчинених ними кримінальних правопорушень, а подекуди нівелюють притягнення їх до кримінальної відповідальності. Також норми чинного кримінального процесуального законодавства України фактично унеможлиблюють здійснення швидкого, повного й неупередженого досудового розслідування в частині затримання таких осіб, обрання запобіжних заходів, повідомлення про підозру, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, огляд їх особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, а також порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції та застосування інших заходів, зокрема негласних слідчих (розшукових) дій. Усі ці обставини негативно позначаються на ефективності діяльності прокурора в кримінальному процесі, а з огляду на його вирішальне значення для формування майбутнього публічного обвинувачення, яке він має підтримувати в суді, – то й на ефективності всієї його діяльності в кримінальному провадженні та здійсненні правосуддя.

Таким чином, тема дослідження видається актуальною в аспекті подальшого реформування й вдосконалення положень кримінального процесуального законодавства та практики його застосування, а проведене рецензування дисертації свідчить, що робота А. О. Козаченка присвячена проблемам, які є витребуваними сучасністю як у теоретичному значенні, так і в правозастосовній практиці.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій А. О. Козаченка відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право. Вивчення дисертації та наукових публікацій свідчить про логічну структуру роботи, що дало можливість дисертанту всебічно й повно дослідити обрану тему у межах визначеного обсягу дисертаційного дослідження. При написанні роботи автор проаналізував роботи науковців за напрямом, що дало йому змогу вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві для науки та правоохоронної практики питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних основ і прикладних аспектів з даної тематики.

Дисертаційне дослідження А. О. Козаченка виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік 18 (Указ Президента України від 11 травня 2021 року № 189/2021); Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року (постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942). Тематика дослідження пов'язана зі Стратегією розвитку прокуратури на 2021–2023 роки (наказ Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 року № 489). Робота

відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) і Пріоритетним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 3 листопада 2020 року (протокол № 21).

Основні положення дисертації опубліковано в восьми наукових працях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук та міжнародних наукометричних баз, чотири статті – у збірниках тез наукових доповідей. Вони відображають наукову новизну обраної А. О. Козаченком теми.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень теоретичних і практичних проблем кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб, у якому на основі критичного опрацювання положень теорії кримінального процесу, аналізу правозастосовної практики сформульовано висновки, які дають змогу виконати низку завдань, пов'язаних із реалізацією прокурором його процесуальних повноважень. Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях України, а також представлені у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях і круглих столах. Публікації повністю відповідають предмету дослідження і вирішують завдання, що були поставлені в дисертації. Отримані висновки й результати автора з відповідної тематики були впроваджені в ряді профільних університетів і інститутів України. Таким чином дисертаційне дослідження Козаченка Артема Олександровича виконане на високому науково-методичному і методологічному рівнях.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційної роботи Козаченка Артема Олександровича не викликають жодних зауважень. Вони логічно витікають з тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях авторки,

зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Подані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять: офіційні статистичні відомості й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, МВС і Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Державного бюро розслідувань (ДБР), 320 ухвал слідчих суддів та інших судових рішень, внесених до ЄРДР за період 2017–2023 років; зведені дані опитування 465 респондентів, з них 145 слідчих Національної поліції України, 230 прокурорів, 90 суддів Львівської, Житомирської, Київської, Одеської областей та м. Києва; матеріали вивчення прокурорської та судової практики, що забезпечило обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та пропозицій; власний досвід автора, набутий під час здійснення слідчої діяльності в органах МВС і Національної поліції України, ДБР.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Результати дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового пізнання – загальнонаукових та спеціальних методів, які застосовують у юридичній науці. Зокрема, діалектичний метод використано з метою дослідження та обґрунтування сутності й змісту правових категорій та явищ, їх елементів, а також формулювання понятійного апарату в контексті теми дисертаційного дослідження (розділи 1–3); історико-юридичний – під час характеристики стану наукових досліджень і методології досліджень кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб (підрозділ 1.1); системний надав можливість структурувати роботу, з'ясувати сутність, значення та особливості кримінально-процесуальної діяльності прокурора на стадії досудового 20 розслідування в таких кримінальних провадженнях (розділ 2), процесуального порядку здійснення СРД (підрозділ 3.1) і НСРД (підрозділ 3.2); порівняльноправовий використано для історико-правового порівняння законодавства та прокурорської практики діяльності щодо категорії осіб, передбаченої ст. 480 КПК України (підрозділ 1.2, розділи 2, 3); формально-логічний – під час аналізу джерел права, систематизації нормативного матеріалу, правил юридичної техніки, що допомогло сформулювати запропоновані в дисертації авторські визначення юридичних понять (розділи 2, 3); соціологічний та статистичний – обґрунтовано низку висновків і пропозицій, а також узагальнено вивчення кримінальних проваджень та матеріалів практики (розділи 2, 3).

Методологічні підвалини таких досліджень, як аргументується у роботі, мають передбачати раціональне поєднання емпіричних та теоретичних методів. Адже перші є ефективними знаряддями отримання й підтвердження лише фактичної інформації (тобто такої, що пов'язана з конкретними ситуаціями, подіями, обставинами тощо). Для обґрунтування ж загальних положень чи висновків доцільно застосовувати інструментарій теоретико-критичного аналізу, що базується на закономірних принципах побудови аргументаційних процедур. Тим самим забезпечуватиметься принциповий характер таких висновків, який неможливо обґрунтувати виключно емпіричними спостереженнями окремих явищ чи шляхом статистичних досліджень.

Проведене дослідження дозволило автору вирішити низку теоретичних та практичних проблем **кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб** на основі проведеного дослідження.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі можуть бути використані в:

- науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження питань цієї теми (акт Національної академії внутрішніх справ від 02.05.2023 року);
- практичній діяльності органів прокуратури та досудового розслідування – для забезпечення єдиних підходів до застосування положень кримінального процесуального законодавства прокурорами, слідчими, розроблення і вдосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів з питань організації розслідування кримінальних правопорушень, процесуального керівництва та нагляду з боку прокурора (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 10.11.2022 року);
- освітньому процесі – під час підготовки лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінального процесу, а також під час проведення різних видів занять з відповідної дисципліни в системі підвищення кваліфікації прокурорів, слідчих і детективів (акт Національної академії внутрішніх справ від 10.03.2023 року)..

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Козаченка Артема Олександровича викладена українською мовою на 277 сторінках. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (273 найменування на 30 сторінках) і чотирьох додатків на 25 сторінках.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати

представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами. У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, наведено актуальність вибраної теми, зазначені особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

У розділі 1 «Теоретико-правові засади кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб».

Загальний огляд стану наукової розробленості проблем кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб засвідчив недостатньо широкий спектр проведених наукових досліджень із цієї тематики, більшість з яких здійснено в контексті законодавства, яке вже втратило чинність, а тому обрана тематика становить науковий інтерес за особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану.

На підставі аналізу наукових досліджень вітчизняних науковців і практиків встановлено, що в умовах сьогодення потребують вивчення теоретико-концептуальні засади кримінально-процесуальної діяльності прокуратури України 2014–2023 років; нормативно-правові засади діяльності прокуратури України в кримінальних провадженнях щодо осіб, які користуються недоторканістю; процесуальний порядок участі прокурора на стадії досудового розслідування (початок досудового розслідування; особливості повідомлення про підозру; застосування заходів забезпечення кримінального провадження) й особливості збирання доказів (правова регламентація проведення СРД).

Методологія проведення досліджень окреслених проблем охоплює систему загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання (діалектичного, історико-юридичного, системного, порівняльно-правового, формально-логічного, соціологічного й статистичного), що у взаємозв'язку та взаємозалежності забезпечує всебічність, повноту й об'єктивність розслідування кримінальних правопорушень, вчинених окремою категорією осіб відповідно до ст. 480 КПК України, об'єктивність одержаних висновків, а також обґрунтованість удосконалення положень чинного кримінального процесуального законодавства України.

2. Прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб – це специфічний вид процесуальної діяльності прокурора, спрямований на реалізацію повноважень в обов'язі, передбаченому законом і необхідному для визначення перебігу досудового розслідування, організацію швидкого, повного, всебічного та неупередженого розслідування – дослідження всіх обставин учиненого кримінального правопорушення для надання зібраним доказам належної правової оцінки й забезпечення захисту конституційних прав і свобод особи, їх відновлення в разі порушення під час проведення процесуальних дій у межах кримінального провадження, забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень, а також запобігання вчиненню кримінальних правопорушень особами, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. 3 метою

вдосконалення кримінально-процесуальної діяльності в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб необхідним є впровадження процесуального спеціального статусу прокурорів-криміналістів у структурі органів прокуратури України з повноваженнями прокурора, передбаченими ст. 36 КПК України, які стосуються процесу збору та фіксації доказів на стадії досудового розслідування щодо тяжких, особливо тяжких злочинів, а також злочинів, вчинених особами, визначеними в ст. 480 КПК України. Таку пропозицію поділяють 72 % респондентів. Також аргументовано, що до осіб, щодо яких здійснюється окреме кримінальне провадження, слід віднести й директора Державного бюро розслідувань, першого заступника та заступників, доповнивши ст. 480 КПК України пунктом 11.

Трансформація механізму початку досудового розслідування стала однією з новацій чинного КПК України. Інформація, одержувана правоохоронними органами на початковому етапі, є неконкретизованою та обмеженою, тому здебільшого немає підстав для початку кримінального провадження щодо осіб, визначених у ст. 480 КПК України, а суттєвим елементом здійснення процесуального керівництва на цьому етапі є оцінка прокурором ефективності здійснення слідчим досудового розслідування. Провадження щодо таких осіб може бути розпочато лише тоді, коли встановлено дані особи правопорушника, а внесення до ЄРДР відомостей про кримінальні правопорушення щодо них здійснюють на загальних підставах і порядку. Водночас у випадках щодо судді Вищого антикорупційного суду, народного депутата України запропоновано зміни й доповнення до ч. 7 ст. 214 КПК України щодо порядку внесення відомостей до ЄРДР, зокрема: «Якщо відомості про кримінальне правопорушення щодо судді Вищого антикорупційного суду, народного депутата України до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені Генеральним прокурором (або особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора), він зобов'язаний протягом 48 годин з дня внесення таких відомостей з дотриманням правил підслідності передати наявні в нього матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування і негайно поінформувати відповідно Верховний Суд, Верховну Раду України».

У розділі 2 «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора під час досудового розслідування в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб».

Прокурор є гарантом дотримання законності, а спеціальна процедура повідомлення окремої категорії осіб про підозру за ст. 481 КПК України спрямована на надзвичайність, винятковість, безальтернативність нормативного регулювання, а також створення механізму, за якого їх кримінальне переслідування може розпочинати виключно вищий посадовий склад органів прокуратури, що одночасно має на меті забезпечити належне дотримання прав і гарантій, наданих цим особам за законом. Формуючи систему нормативних приписів щодо процедури здійснення повідомлення про підозру особам, визначеним у ст. 480 КПК України, необхідно враховувати положення не тільки ст. 276–279 та 481 КПК, а й законів України, які

визначають правовий статус і гарантії діяльності таких осіб. Недотримання прокурором гарантій діяльності цих осіб, передбачених КПК України та нормативно-правовими актами, що визначають їхній правовий статус, під час прийняття окремих процесуальних рішень і здійснення процесуальних дій має наслідком визнання одержаних доказів недопустимими. Для вдосконалення діяльності прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб, уніфікації положень глав 22 та 37 КПК України, а також відповідних законів України, що унормовують їхній статус («Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про Уповноваженого з прав людини», «Про запобігання корупції», «Про забезпечення права на справедливий суд») запропоновано низку змін і доповнень до ст. 276–278, 481 КПК України.

Специфіка процесуального порядку застосування ЗЗКП до окремої категорії осіб полягає в тому, що окремі з них застосовують тільки за умови надання відповідним компетентним органом на це згоди (судді, народні депутати). На підставі аналізу проблем, пов'язаних із реалізацією функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням, аргументовано внесення змін і доповнень до КПК України для вдосконалення підстав затримання уповноваженою службовою особою осіб, визначених у ст. 480 КПК України, у момент вчинення кримінального правопорушення або безпосередньо після його вчинення в порядку, передбаченому ст. 208 КПК України, позаяк діяльність прокурора спрямована на встановлення обґрунтованості й законності затримання такої особи та своєчасності виконання уповноваженою службовою особою, яка здійснила затримання, вимоги ст. 210 КПК України. У межах прокурорського реагування запропоновано доповнення до ч. 3 ст. 214 КПК України: «У невідкладних випадках до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути проведено огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду) та затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення». Прокурор, подаючи клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу, виконує обов'язок щодо надання копій клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність затримання, встановлений ч. 2 ст. 184 КПК України, одразу ж після проведення такого затримання. Клопотання про застосування запобіжного заходу, погоджене Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора), має знаходитися в слідчого судді до моменту виконання ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу особи, щодо якої здійснюється особливий порядок кримінального провадження (ст. 480 КПК України), або до закінчення строку дії цієї ухвали.

Розділ 3 «Процесуальний порядок збирання прокурором доказів у кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб».

Аналіз кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування надав можливість виявити недосконалість і суперечливість окремих норм з питань регламентації проведення СРД щодо окремої категорії осіб, що зумовлено складністю їхніх юридичних підстав,

зокрема: а) окремим аспектам проведення процесуальних дій присвячено лише ст. 482-2 КПК України, що закріплює деякі особливості проведення СРД щодо народного депутата України. Водночас специфіку їх проведення щодо інших категорій осіб КПК України не передбачає, хоча окремі питання врегульовано на рівні законів, що регламентують правовий статус таких суб'єктів (закони України «Про судоустрій і статус суддів», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини») з використанням застарілої термінології; б) обов'язкове й належне процесуальне оформлення дозволу слідчого судді, який попередньо погоджено з Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора), на проведення окремих СРД (обшук та огляд житла чи іншого володіння; слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, якщо особа не надала 221 добровільної згоди на проведення такого експерименту; примусове відібрання біологічних зразків; примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи). У контексті цього положення запропоновано доповнення до ст. 234, 237 КПК України; в) поза контролем з боку Генерального прокурора (виконувача обов'язків Генерального прокурора) залишається проведення СРД, пов'язаних із суттєвим обмеженням прав і свобод особи, однак юридичною підставою їх проведення не є ухвала слідчого судді (освідування). Запропоновано вирішення такого питання шляхом доповнення ст. 241 КПК України.

Аналіз положень КПК України, відомчих правових актів, які регламентують організацію та порядок проведення НСРД у кримінальному провадженні, практики їх застосування, а також практичної діяльності прокурорів дав змогу встановити, що однією з причин низького рівня використання результатів НСРД у вітчизняному кримінальному процесуальному доказуванні щодо окремої категорії осіб (5–10 %) є порушення, яких припускаються під час підготовки клопотань про їх проведення та які стають законною та обґрунтованою підставою для відмови слідчими суддями в наданні дозволу на їх застосування. У цьому контексті увагу акцентовано на положеннях ст. 482-2 КПК України, які застосовують виключено в тих випадках, коли стороні обвинувачення достовірно відомо, що суб'єктом вчинення злочину є народний депутат України. Однак у разі, коли під час проведення НСРД фіксують відомості про не встановлених на момент їх проведення осіб, щодо яких, як з'ясовують під час подальшого розслідування, має здійснюватися особливий порядок кримінального провадження, передбачений главою 37 КПК України, і слідчому або іншій особі, яка проводить ці дії за дорученням слідчого, достеменно не відомо, що зафіксовані під час НСРД суб'єкти підпадають під окрему категорію осіб, визначених у ст. 480 КПК України, погодження клопотання про проведення таких процесуальних дій іншим прокурором, а не тим, який передбачений в ч. 2 ст. 482-2 КПК України, не повинно автоматично призводити до визнання 222 результатів таких НСРД недопустимими як докази, оскільки в такому разі питання їх допустимості слід вирішувати на підставі загального порядку, передбаченого КПК України. Для розв'язання цієї проблеми запропоновано

уточнити положення п. 3 ч. 4 ст. 248 КПК України та викласти його в такій редакції: «3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу дію, а в разі відсутності персональних даних про особу, але за наявності достатніх підстав її підозрювати у вчиненні злочину, така особа зазначається як невідома».

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження **Козаченка Артема Олександровича** на тему «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб» можливо використовувати у освітньому процесі юридичних закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, при підготовці наукових публікацій та монографій, плануванні досліджень за цим напрямом, а також практичній діяльності.

Однак, як і при дослідженні будь-якої достатньо складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і звісно, насамперед, напрямами подальшої розробки відповідної проблематики. Водночас, **варту зауважити, що наведені далі недоліки не впливають в цілому на позитивний та цінний для науки характер дисертації.**

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу А. О. Козаченка, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Емпірична база дослідження в цілому є достатньою, однак на нашу думку, що робота б лише виграла, якщо б до переліку опитуваних практичних працівників увійшли крім слідчих, прокурорів, суддів представники й інших підрозділів, зокрема експертних та ДВБ, ДБР, БЕП. На нашу думку, опитування даних респондентів допомогло б глибше дослідити проблематику та виявити ускладнення, що виникають під час розслідування досліджуваних злочинів.

2. Доцільно було б в додатках запропонувати й аналітичну довідку щодо аналізу кримінальних проваджень, за темою дисертації, та як в емпіричній базі ви наголошуєте, що Ви проаналізували аж 320 ухвал слідчих суддів та інших судових рішень, внесених до ЄСРДР за період 2017–2023 років.

3. Автором вперше з'ясовано специфіку проведення НСРД у разі фіксації відомостей про не встановлених на момент їх проведення осіб, щодо яких, як з'ясовують під час подальшого розслідування, мають здійснювати особливий порядок кримінального провадження, передбачений главою 37 КПК України (на унормування такої діяльності запропоновано зміни до ст. 248 КПК

України), а також визначено особливості здійснення процесуального керівництва під час проведення НСРД у кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб у частині реалізації функції прокурора за ініціювання проведення НСРД, роль процесуального керівника під час проведення НСРД на підставі його рішення, проведення НСРД на підставі рішення слідчого, організація проведення НСРД під час розшуку підозрюваного.

У зв'язку із чим додаткового обґрунтування потребує вище вказана позиція дисертанта щодо специфіки проведення НСРД, а саме конкретизації яких саме НСРД. Ураховуючи викладене зазначене питання потребує додаткового пояснення під час публічного захисту дисертаційного дослідження.

4. Автору також слід було надати більш ґрунтовні пропозиції щодо посилення контролю та нагляду під час виявлення та реєстрації кримінальних правопорушень в Єдиному реєстрі досудових розслідувань.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Козаченка Артема Олександровича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота Козаченка Артема Олександровича на тему «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб.

2. Дисертація Козаченка Артема Олександровича на тему «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і

доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **Козаченко Артем Олександрович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**Провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності та
захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент**

Володимир СЕВРУК

